

1915 zihniyeti Sûr'da tekrar vücut buldu

Posted on 23/04/2016

1915 Ermeni Soykırımı'nın üzerinden 100 yıl geçerken, o günden bugüne yaşananları, Müslümanlaştırılmış bir Ermeni olan ve kendi kimliğiyle Sûr'da buluşan Gaffur Türkay, bir tekerrür olarak yorumluyor. Kuşatmayla başlayan süreçte ilçenin tarihi, kültürel dokusunun tahrip edilmesinin ardından yeniden yurtlarına dönmeyi beklediklerini söyleyen Türkay, "Çatışmalar duracak eski yaşantımıza döneceğiz beklentisinde iken 'acele kamulaştırma'yla aynı 1915'teki zihniyetin bugün tekrar vücut bulduğunu görüyoruz" dedi.

Tarih 24 Nisan 1915'i gösterdiğinde Anadolu topraklarında yaşayan tüm Ermeniler için geri dönüşü imkansız bir süreç başladı. Tehcir ile başlayan bu süreçte, yaklaşık 1.5 milyon Ermeni katledildi, topraklarından kopartıldı. O kentlerden biri de Amed'ti. Ki o tarihlerde Amed'ten (Diyarbakır) söz ederken de kentin ana yaşam merkezi olan Sûr'da bir yaşamdan söz edilir. Yüzde 60'ına yakınının Hıristiyan ve Yahudi olduğu belirtilen kentin gayri Müslimler arasında en büyük nüfusu ise Ermeniler oluşturuyor. Kentin tarihi dokusunu, yaşam biçimine de etkisi olan Ermenilerin bıraktığı izler günümüze kadar taşınsa da o nüfusun neredeyse tümü katlediliyor, göçe zorlanıyor.

Kent öyle ki 1915'te Ermenilerin en çok katledildiği mekanların başında geliyor. Dönemin Amed Valisi Doktor Reşit (Çerkez Reşit), fermanın çıkmasıyla birlikte kentteki Ermenilere büyük bir zulüm uyguluyor, Ermeniler katlediliyor, sürgünlere yolluyor. Yine kentin Rojava'ya giden kervanların da geçiş noktalarından biri olmasından kaynaklı farklı kentlerden gelen kervanların en çok katledildiği yer oluyor.

1915'ten 2016'ya Sûr...

1915'in ardından ise 1940'larda vakıf mallarına el koyma, 1990'larda ağırlaşan savaş ile birlikte Ermenilere Sûr'da yaşam hakkı tanınmıyor, devlet ya da desteklediği aileler tarafından mallarına el konuyor. Tarihin sık sık tekerrür ettiği bu topraklarda yine bu tarihi geçmişi olan kentte kuşatmayla yurttaşlar topraklarından göç ettirilirken, "acele kamulaştırma" kararıyla yurttaşların mallarına, Ermenilerin başta olmak üzere ilçedeki vakıf ve yurttaşların mallarına el konuldu.

Bir aileden kalan 3 çocuk ile bugünlere...

Tüm bu süreci aslen Sason Ermenilerinden olan ancak kendi kültür ve inancıyla Sûr'da tanışan Demokratik Toplum Kongresi (DTK) İnançlar Komisyonu Üyesi ve Surp Giragos Ermeni Kilisesi Vakfı Yönetim Kurulu üyesi Gafur Türkay ile konuştuk. Bölgenin en büyük Ermeni ailesinden biri olan Axçık Ailesi'nden olan Türkay'ın tüm ailesi katledilir ve geriye 3 erkek çocuğu kalır. 3 kardeşten biri Rojava'ya ulaşmayı başarırken, orada Hıristiyan kimliği ile yaşama şansı bulur ancak Türkay'ın dedesinin de arasında bulunduğu 2 kardeş Êlih'te (Batman) kalır. Müslümanlaştırılan iki kardeş ve sonrasında gelen nesiller de bu şekilde kendi kültürlerinden kopuk bir şekilde yaşam şansı buluyor bu topraklarda.

Sûr ile birlikte kimliğiyle buluşur

Küçüklüğünden bu yana Ermeni kimliğinin farkında olan Türkay, ancak toplumda her durumda öteki olarak yaşadıklarını söyledi. 30 yıldır Amed'de yaşayan öncesine Ermeniliğe dair hiçbir iz taşımadığını, çok fazla tarih okuması yaptığını ama asıl olarak Sûr'da birlikte kimliğiyle buluşur Türkay. Sûr'da Sırp Giragos Ermeni Kilisesi etrafında örülmüş bir hayat ile karşılaşan Türkay, tarihte kilisenin bir dönem Sümerpark Fabrikası deposu olarak kullanıldığını, bir dönem Alman askerleri tarafından kullanıldığını ancak 1950 yılında da yeniden cemaatin başvurusuyla kilise olarak kullanılmaya başlandığını söyledi.

Kilise etrafından şekillenen bir yaşam

Kilise'nin Ermeni halkı için çok şey ifade ettiğini, bir toplanma alanı olduğunu aktaran Türkay, "Ermeniler her şeylerini kilisede yaparlar bayramlarını kilisede kutlarlar, çocukları doğduğu zaman kilisede vaftiz ederler, çocuklarına düğün yaptıkları zaman kilisede yaparlar, düğünlerini cenaze olduğu zaman kiliseye kaldırılır. Toplumun bir sıkıntısı olduğu zaman herkes kilisede toplanır ve çözüm üretmeye çalışılır" dedi.

O kilisenin 2008 yılında yeniden vakıf yönetiminin oluşması ve restorasyonun yapılmasıyla birlikte binlerce insanın çekim merkezi olduğunu ve Ermeniler için bir çekim merkezi haline geldiğini anlatan Türkay, bu hareketlenmeyle birlikte ilçenin birçok mekanında yeniden bir toparlanma başladığını ve kültürel bir çekim noktası olduğunu belirtti.

İlçede başlayan kuşatmayla birlikte kilisedeki çan sesinin de kesildiğini anlatan Türkay, yaklaşık 6 aydır kentte hayatın bitirilmek istendiğine dikkat çekerek, 1915'te bu topraklarda yaşayan Ermeniler için büyük bir yıkımın yaşandığını, yapılarının tarihlerinin de yok edildiğini şimdi de aynı yıkımın yeniden yaşandığını anlattı.

1915'teki zihniyet tekrar vücut buldu

O dönemde Ermenilerin mallarına el konulduğunu hatırlatan Türkay, şöyle devam etti: "Bugün de baktığımız gibi 100 yıl sonra da aynı bu kadar tahribatla karşılaşmıştır. 5-6 aydır Sûr'da yaşanan çatışmalar maalesef yıkımı da beraberinde getirmiştir. Talihsizlik olmuştur tabi o güzelim yaşam alanları tahrip olmuştur. Beş mahallede sokağa çıkma yasağı devam ediyor. Ben kilisemi 5 aydır görmüyorum, ne olduğunu bilmiyorum. Çatışmalar duracak eski yaşantımıza döneceğiz beklentisinde iken 'acele kamulaştırma'yla aynı 1915'teki zihniyetin bugün tekrar vücut bulduğunu görüyoruz" diye ifade etti.

Yetkililer Ermenilerle bir araya gelmedi

Bir ilçenin yüzde 82'sine el konulduğunu, yetkililerin kimsenin bu karardan zarar

görmeyeceği yönünde açıklamalarına rağmen bu konuda bir netlik olmadığını belirten Türkay, kentteki kiliselere ne olacağını bilmediklerini söyledi ve ekledi: “Başbakan bütün STÖ’lerle bir araya geldi ama biz Ermenilerle bir araya gelmedi. Herhangi bir görüşme karşılıklı konuşma olmadı ne başbakan ne de bakanlarla. Diyarbakır’da yerelde herhangi bir temas yapamadık sadece bizim vakfın avukatları çalışmalarını takip ettiğini biliyorum.”

Benzer durumlara 100 yıllık bir geçmiş ile tecrübeli olduklarını vurgulayan Türkay, 1936’da çıkan beyannamede de benzer vurgular olduğunu ancak o zamandan bu yana birçok vakıf malının hala devletin elinde olduğunu kaydetti.

Kaynak: diclehaber.com